

ЦИГАНОВСЬКА Н.В., *завідувач кафедри фізичної культури і здоров'я*

Харківська державна академія культури

ДАНІЛ'ЯН В.О., *к.ф.н. доцент*

Український державний університет залізничного транспорту

м. Харків, Україна

БОЙОВИЙ ГОПАК ЯК КУЛЬТУРНЕ ЯВИЩЕ ТА ТРАДИЦІЙНЕ УКРАЇНСЬКЕ СПОРТИВНЕ МИСТЕЦТВО

Останніми роками наша країна переживає посилену цікавість до власного коріння, вивчення культурних та соціальних особливостей побуту, а також психологічних рис та характеристик, які були притаманні нашим пращурам. Добре відомими є східні школи бойових мистецтв, які стали прикладами вдалого поєднання фізичного розвитку та спортивної підготовки з духовним пізнанням та зростанням особистості, при чому останній компонент не менше значення ніж фізична підготовка «учня». Вітчизняні науковці зазначають, що в українській історії існувало принаймні три види національних бойових мистецтв аналогічних східним: хортинг, бойовий гопак та рукопаш гопак.

Бойовий гопак – це: 1) «бойове мистецтво, що включає елементи козацького двобою, що збереглися в українських народних танцях» [2]; 2) «система гармонійного розвитку особистості» [3]; «унікальна бойова система духовного та фізичного вишколу, відтворена на основі елементів традиційного козацького бою та рухів, що збереглися в народних танцях (гопак, аркан, козачок, метелиця) [3]; 4) «лицарське мистецтво українського народу» [там само]. Тобто, бойовий гопак має три основні складові: мистецтво бою, мистецтво танцю, система духовного розвитку особистості.

Бойовий гопак являє собою суто українське бойове мистецтво, що базується на трьох основних складових: східні бойові техніки;

танцювальні рухи українських чоловічих танців; традиційна школа самозахисту, що побутувала на Галичині. Засновником бойового гопаку є український знавець та дослідник бойових мистецтв В. Пилат, який на початку 80-х років ХХ ст. розпочав вивчати бойову культуру українців й систематизувати знання про неї. Аналізуючи спільно з танцюристом М.Шихом українські танці, поширені серед козаків (в першу чергу, гопак та метелицю), дослідники дійшли висновку, що в них міститься низка танцювальних елементів, які: 1) притаманні тільки українським чоловічим танцям козацької доби; 2) подібні до бойової техніки козацького двобою. Пізніше ці танцювальні елементи в трансформованому вигляді склали технічну основу бойового гопака.

Подібно до східних бойових мистецтв, важливим компонентом бойового гопака є духовний розвиток та зростання особистості. Саме тому підготовка спрямована не тільки на фізичне, але й на моральне виховання учнів, плекання поваги до українських традицій і почуття патріотизму. Повний набір навчальних елементів включає [2]: техніку двобою, народні танці та спів, гра на музичних інструментах, українські народні обряди. Таких набір навчальних компонентів забезпечує учням зміцнення духу, укорінення національних цінностей та морально-психологічних якостей українського народу. Так В. Пилат зазначає, що концепція бойового гопаку «збудована на кращих здобутках національної еліти українського народу», а основним філософськими орієнтирами бойового гопака вважає правдолюбство, правдоборство, трансформацію тілесного в духовне» [1].

Існує чотири напрямки розвитку бойового гопака [3]: 1) оздоровчий (спрямований на гармонійне поєднання тіла, розуму та духу; підходить людям похилого віку та особам із вадами здоров'я); 2) фольклорно-мистецький (спрямований на розвиток творчих здібностей; розрахований на осіб, зацікавлених у публічних виступах на фестивалях, презентаціях тощо); 3) спортивний (спрямований на презентацію сили, завзятості,

спритності українських «лицарів» на спортивних змаганнях; підходить для активних й наполегливих осіб) і бойовий (спрямований на гармонійний розвиток трьох факторів сили – духу, розуму й тіла; володіння різними видами зброї, енергетичними практиками медитацією; підходить для «захисників Вітчизни»).

Бойовий гопак є досить складним явищем. По-перше, це спортивне мистецтво і офіційно визнаний в Україні вид спорту, спрямований на зміцнення фізичного здоров'я людини. По-друге, це цілісна система національно-патріотичного виховання підлітків та молоді (в т.ч. й студентської). По-третє, бойовий гопак є цікавим культурним явищем сьогодення, що дозволяє звернутися до свого національного коріння та зрозуміти тенденції становлення та розвитку української культури.

Список використаних джерел

1. 10 фактів про бойовий гопак. URL: <https://spadok.org.ua/kharakternyky/10-faktiv-pro-bojovyy-gopak> (дата звернення 15.10.2022)
2. Бойовий гопак: що це, історія виникнення, різновиди. URL: <https://mixsport.pro/blog/boevoy-gopak-cto-eto-istoria-vozniknovenia-raznovidnosti> (дата звернення 15.10.2022)
3. Зайченко О.П. Бойовий гопак як система гармонійного розвитку особистості. URL: http://mykola-bugayov.edukit.kr.ua/biblioteka/bojovij_gopak_yak_sistema_garmonijnogo_rozvitku_osobistosti/ (дата звернення 15.10.2022)